

Kerkuilen in de Bollenstreek

Jelle van Dijk

Er zijn vogelsoorten die landelijk gezien beslist niet zeldzaam zijn maar in onze regio zelden worden gezien. Het bekendste voorbeeld hiervan is toch wel de Roek. Deze soort broedde tot in de jaren zestig langs de Leidse singels en ook op het terrein van Endegeest in Oegstgeest bevond zich een kolonie met enkele tientallen paren. Deze kolonie werd halverwege de jaren zeventig moedwillig verstoord omdat de psychiaters opeens van mening waren dat de kakofonie van kraaiengeluiden een slechte invloed had op het welbevinden van de patiënten. Zo verdween de laatste roekenkolonie uit het westelijke deel van Zuid-Holland. Deze situatie duurt nog steeds voort ondanks de sterke toename in de rest van Nederland (in 2004 ongeveer 55000 paren). Zodra men Amsterdam, en dit geldt nog sterker voor Amersfoort, gepasseerd is, zijn in heel wat bosjes bij benzinestations langs de snelwegen roekenkolonies te zien. De dichtstbijzijnde roekenkolonies wat Noordwijk betreft zijn te vinden bij Spijkenisse, Abcoude en Muiden.

Voor de Kerkuil geldt een vergelijkbaar verhaal. Voor 1963 was de Kerkuil een wijdverbreide soort, ook in Zuid-Holland. De strenge winter van 1962-1963 betekende echter het einde voor ruim 90% van de Nederlandse Kerkuilen. Kerkuilen hebben een beperkte vetreserve en moeten dus blijven eten. Alleen in grote graanschuren waar in de winter ook muizen te vinden zijn, kunnen Kerkuilen gedurende langdurige sneeuwperiodes overleven. Genoemde strenge winter begon al begin december met een zwaar sneeuwdek dat bleef liggen tot in maart! Na 1963 was de Kerkuil uit geheel West-Nederland verdwenen en tientallen jaren bleef deze soort hier een zeldzame verschijning. In het boek *Vogels van Noordwijk en omstreken* uit 1989 worden slechts vijf waarnemingen, alle vangsten in het winterhalfjaar, genoemd!

Het herstel na de winter van 1962-1963 verliep langzaam. Afhankelijk van de muizenstand schommelde het aantal broedparen tussen 200 en 500 paren. Een terugval trad op na de merkwaardige sneeuw- en ijzelwinter van 1979. Het ijzelde toen tweemaal zo erg dat volop op de straten geschaatst kon worden! In het voorjaar van 1979 konden nog maar zo'n 100 paren gelokaliseerd worden. Hierna trad een langzaam herstel in. Dit was vooral te danken aan de inspanningen van mensen als Sjoerd Braaksma en Johan de Jong. Op gunstige plaatsen werden

speciale kerkuilenkasten opgehangen. Kerkuilen jagen graag langs bosranden en plaatsen met ruigte waar de kans op muizen het grootst is. Door het werk van Allen Liosi in Flevoland werd spoedig duidelijk dat Kerkuilen ook in een open gebied als de Flevopolders kunnen leven. Ze jagen hier vooral in de brede wegbermen. Deze plaatsen worden enkele malen per jaar gemaaid, maar niet bemest, waardoor het muizenrijke gebieden worden. In de loop der jaren hebben al heel wat Noordwijkers een tochtje langs de kerkuilenkasten van Liosi gemaakt! Helaas brengt de rijke muizenstand in wegbermen ook een groot gevaar met zich mee. De belangrijkste doodsoorzaak bij Kerkuilen is tegenwoordig het verkeer. Er zijn zelfs al plaatsen waar de eerder geplaatste nestkasten weer zijn weggehaald omdat herhaaldelijk een of beide oudervogels door het verkeer omkwamen.

Inmiddels zijn door het zendingswerk van met name Johan de Jong op veel plaatsen in ons land kerkuilenwerkgroepen actief. Deze groepen zijn vooral met nestkasten in de weer waardoor het voor de uilen veel gemakkelijker wordt een geschikte nestplaats te vinden. Dit heeft er toe geleid dat het aantal broedparen na het dieptepunt in 1979 eerst langzaam, maar daarna sneller is gaan toenemen. In 1990 werd voor het eerst het aantal van 1000 paren gehaald en het jaar 2000 was voor het eerst goed voor ruim 2000 paren. In 2004 (de meest recente telling) werden 2355 nesten van Kerkuilen gecontroleerd.

Die meer dan 2000 paren zijn niet gelijkmatig over Nederland verdeeld. De kaart in de *Atlas van de Nederlandse Broedvogels* (2002) laat grote witte vlekken zien in het westelijke deel van de provincie Utrecht en in bijna geheel Zuid-Holland. De laatste jaren komt daar gelukkig snel verandering in. Goeree Overflakkee in het zuiden van de provincie behoort nu tot de goed bezette gebieden en ook in de Alblasserwaard, de Krimpenerwaard en de polders bij Delft is de Kerkuil geen onbekende meer.

Ook in onze omgeving worden de laatste jaren regelmatig Kerkuilen gezien. Enkele jaren geleden verbleef een Kerkuil enige weken in de vroegere boerderij van de Willem van den Bergh. Steeds vaker werden kerkuilen gemeld als verkeersslachtoffer, met name op de A44 tussen Rijnsburg en de Kaagbrug. Dat was zelfs driemaal het geval in het afgelopen najaar. In dat najaar hebben vermoedelijk meerdere exemplaren onze regio opgezocht. Op 19 oktober zag Marco van Rooijen een Kerkuil over de Van Panhuijsstraat in Noordwijk vliegen. Op 23 januari 2006 werd mij

aan de Achterweg in Lisse een Kerkuil overhandigd die uitgehongerd in de bollenschuur was gevonden. Vanwege het (helaas kortdurende) winterweer had de heer Romeyn de bollenschuur goed afgesloten, niet wetende dat hij daarmee een Kerkuil opsloot. Deze uil bleek geringd te zijn! Navraag bij de ringcentrale in Heteren bracht aan het licht dat deze Kerkuil in 2005 als nestjong was gering in de buurt van Lochem in Gelderland. Van de Noordwijkse politie hoorde ik dat op dezelfde dag ook een dode Kerkuil was gevonden in de berm van de Rijnsburgerweg in Voorhout. Het ging hier duidelijk om een verkeersslachtoffer.

Op 11 maart 2006 vond Ineke van Dijk in het Starrenbroek (zuidelijke AWD) een dode Kerkuil. Vermoedelijk is deze vogel door een Vos het duin ingesleept en gaat het hierbij om een verkeersslachtoffer langs de Vogelaardreef. Dit vermoeden wordt versterkt door de melding van een bollenkweker aldaar die “wel eens een Kerkuil zag” (mededeling Jan Jacobs).

De vondst van een Kerkuil langs de Rijnsburgerweg in Voorhout bracht Mariska de Graaff er toe contact te zoeken met Ronald de Zwart van de *Kerkuilenwerkgroep Leiderdorp-Leimuiden*. Ook vroeg zij aan de bollenkwekers langs de Rijnsburgerweg of zij wel eens Kerkuilen bij en in hun bedrijven hadden gezien. Dit leverde vier positieve reacties op! Ook werden braakballen verzameld. Kort hierna kon bij een van deze

bedrijven de eerste kerkuilenkast worden opgehangen.

Omdat Ronald de Zwart en zijn vrienden al tientallen nestkasten ten oosten van Leiden controleren, vond hij het bezwaarlijk om zijn werkgebied uit te breiden naar het gebied ten westen van Leiden. Hij raadde dan ook aan hier met een eigen kerkuilengroep van start te gaan. Dit idee is met enthousiasme opgepikt. Verschillende mensen, ook uit Lisse, hebben toegezegd mee te werken. Er is zelfs al iemand gevonden die nestkasten wil gaan timmeren! Voor de kosten die hieraan verbonden zijn, kan een beroep worden gedaan op de *Stichting Landschapsbeheer Zuid-Holland*. Deze stichting probeert niet alleen kasten geplaatst te krijgen, maar ook een uitbreiding van de erfbeplanting tot stand te brengen in het kader van biotoopverbetering voor Kerkuilen. Dit alles op kosten van genoemde stichting. Gebleken is evenwel dat de bollenkwekers wel een uilenkast willen plaatsen, maar niet bereid zijn ook meer bomen en struiken te planten. Het bestuur van onze vereniging heeft dan ook toegezegd de nieuw gestarte werkgroep financieel te ondersteunen in al die gevallen waarin de Stichting Landschapsbeheer Zuid-Holland van subsidie afziet.

De pas opgerichte werkgroep zal functioneren als werkgroep binnen onze vereniging. Het contactadres is: Mariska de Graaff, Boekhorstlaan 142, 2215 BK Voorhout (tel. 0252-211826; mobiel: 06-14905960 e-mail: mdegraaff.vanrootselaar@gmail.com).

foto Mariska de Graaff